Տարի 23 Մարտի № 12 — 1874 — Տարի 23 Մարտի № 12

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԳԻՆ ՏԱՐԻ

Լրագրիս վիճակով արձիկ յայտարարութեան տպագրելիք առաջին ցանկացողը պէտք է 10 մինչեւ տասերի համար վճարէ 1 կոպէկ: Յայտարարութիւնները ընդունւում են հայերէն և օտար լեզուներով:

ԳԻՆ ՏԱՐԻ

Հրատարակւում է ամեն չորեքշաբթի օր մի թերթիկ: Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն է 7 ո: Բաժանորդագրել կարելի է խմբագրատանը (Ս. Աստուածածնի տանը) և համ. Ղազարեանցների խանութում:

ԿՐԱԿԳՒՐ

ԳԱՂԱԳԱԿԱՆ ԱՋԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍՏՒՐԱՆԱՆ

Թիֆլիս 23-ին մարտի

Մի ներքոյի գիտական նկատումներ ի մարդկային ընկերութեանց մէջ գլխաւորապէս մէկ ձգտումներ ա. ձգտումն դէպի նիւթական բարեկեցութիւնը, միայն այն ձեռք բերելու վերաբերութեամբ և բանականութեամբ. բ. ձգտումն դէպի բանականութիւնը, այսինքն հակամիտութիւն դէպի անդրծանեալութիւն և ծանօթացն հարաբերութեանց, սրանց սահմանելու փոխարէն. գ. ձգտումն դէպի քաղաքական գործունէութիւն և ազգեցութիւն հասարակութեան վերայ. դ. հակամիտութիւն դէպի կրօնական հարցերի ուսումնասիրութիւնը. ե. ձգտումն դէպի ճշմարտութիւն, իբրև ճշմարտութիւն, որ և է բոլոր գիտութեանց կեդրոնն և նպատակը և վերջապէս զ. ձգտումն դէպի գեղեցիկը, որ հիմն է արհեստների: Միայն շատ կիքա և մաղձոտ անձինք ունին վերոյիշեալ ձգտումներից միևնոյն ժամանակ մի քանիսը վերոյիշեալ ձգտումներից: Անհատների ձգտմանց զումարը կոչւում է հասարակաց կարծիք, որ կարող է աւելի կամ պակաս նպաստաւոր լինել գիտութեանց զարգացման, նայելով այն ձգտումներին, որոնք տիրապետող են միևնոյն ժամանակ: Այսպէս ներկայ դարումն Անգղիայի և Հիւսիսային Ամերիկայի միացեալ Նահանգներում տիրապետող են ձգտումն հարաբերութիւն դիտելու, ձգտումն դէպի քաղաքական գործունէութիւն և ձգտումն կրօնական հարցերի ուսումնասիրելու և մշակելու: Գերմանիայում անցեալ դարում տիրապետում էին ձգտումն դէպի բանականութիւն և դէպի գեղեցիկն ու վայելչը. այնինչ ներկայումն գիտական հասարակութեան մէջ տիրապետող են ձգտումն դէպի նիւթական բարեկեցութիւն և դէպի ճշմարտութիւն, իբրև ճշմարտութիւն, որ և է բոլոր գիտութեանց կեդրոնն և նպատակը և վերջապէս ձգտումն դէպի գեղեցիկը, որ հիմն է արհեստների: Միայն շատ կիքա և մաղձոտ անձինք ունին վերոյիշեալ ձգտումներից միևնոյն ժամանակ մի քանիսը վերոյիշեալ ձգտումներից: Անհատների ձգտմանց զումարը կոչւում է հասարակաց կարծիք, որ կարող է աւելի կամ պակաս նպաստաւոր լինել գիտութեանց զարգացման, նայելով այն ձգտումներին, որոնք տիրապետող են միևնոյն ժամանակ: Այսպէս ներկայ դարումն Անգղիայի և Հիւսիսային Ամերիկայի միացեալ Նահանգներում տիրապետող են ձգտումն հարաբերութիւն դիտելու, ձգտումն դէպի քաղաքական գործունէութիւն և ձգտումն կրօնական հարցերի ուսումնասիրելու և մշակելու: Գերմանիայում անցեալ դարումն տիրապետում էին ձգտումն դէպի բանականութիւն և դէպի գեղեցիկն ու վայելչը. այնինչ

Իմ ճանապարհորդական տպաւորութիւնները (*)

II.

ՅԻՐԻՒ

Մենք թողնելով Լիցկին քաղաքը՝ չարունակեցինք մեր ճանապարհը հիւսիսարևմուտք: Մեր դնացքն անպատճառ պէտք է անցկնար Ջուլֆայի միւս քաղաքով: Օգուտ քաղելով այդ դիպուածից՝ մենք չէինք կարող անտարբեր մնալ, այլ հետաքրքրութիւնից չարժուած պէտք է մնայինք այդ քաղաքում, որքան կարելի էր դիտելիք դորան և ծանօթանայինք դորա հետ: Այդ քաղաքի մասին վերջին ժամանակները սկսեցին խօսել և աւելի ևս աւելի գրել օտարազգիների մէջ ինչպէս Պարսկաստանում նոյնպէս և Ռուսաստանում. մինչև անդամ մեր կովկասեան հասարակութեան մէջ սկսեցին խօսել նորա մասին:

Այդ քաղաքն է Յիրիւն, որի անունը մի քանի անձինք չեն կարող արտասանել սառնասրտութեամբ, առանց բարկութեան և սրտնեղութեան: Գուցե անհետաքրքրելի չլինի, եթէ մենք ընթերցողներին հաղորդենք մեր յիշողները այդ քաղաքի մասին:

Յիրիւը մի վորրիկ հին քաղաք է, որ ունի մօտ 26 հազար բնակիչ: Նա գտնուում է մի բաւականին մեծ նաւահանգստի և գեղեցիկ լճի հիւսիսային ծայրում, որ ունի չատ գեղեցիկ կենդանական ափեր: Առաջին հայեացք ձգելիս գոք կարող է նկատել, որ այդ լիճը և Լիմմատ մեծ գետը (որ քաղաքի կենդրոնում ամենի աչքի առաջ արագութեամբ դուրս է գալի այդ լճից մաքուր, վճիտ և կապուտանման գոյնով), բաժանում են Յիրիւը երկու մասը՝ մինը աշակողմեան մեծ մասը, որ չունուած է սարի լանջատեղ վերայ, իսկ միւս ձախակողմեան փոքր մասը, որ չունուած է աւելի տարթ տեղում: Մի այլ փոքրիկ լճանային գետակ Սիլա անունով վազում է քաղաքի արևելեան կողմից և քաղաքիցը դուրս խառնուում է Լիմմատ գետի հետ: Քաղաքն այն մասնեղում, ուր կանգնած են հին չինութիւնները, նեղուածք է, տեղը է, փողոցները նեղ ու ծուռ են: Սալահատզոյն անդարձ տները դիզուած են միմեանց միւսի ետևից: Բայց ուր գտնուում են նոր չինութիւնները, այնտեղ ընդարձակ է, փողոցները լայն են, տները յարմար չնած, պարզ և գեղեցիկ, չրջապատած ծաղիկներով և պղպեղեր ծառերով:

Յիրիւի լճի վերայ չղենաները անդադար գնում գալիս են, այդ պատճառով էլ չատ յարմար և արագութեամբ է լինում քաղաքի հաղորդակցութիւնը լճի գանազան մերձակայ տեղերի հետ: Բաղաքիս մակոյկները միչտ պատրաստ են լինում նաւահանգիստներում, որ չնչին վարձով ղետարձութիւն պատճառեն ժողովրդին պետքը լճի վերայ արիզակի մայր մտնելու ժամանակ:

Լճի ափերը և Լիմմատ գետի եղերքը գեղեցիկ են. փողոցների միանալու կէտերում չինած են ջրանցքներ չաղրատաններով, լայն, արձակ երիվեայ կամարքներ, մեծ ու հայտնի հիւրանոցներ լճի և Լիմմատի ափերում, չատ գեղեցիկ մեծ կայարան երկաթուղու համար, բազմաթիւ ջրաղացներ, մետաքսեղենք և այլ գործարաններ, որոնք գտնուում են Լիմմատ գետի մէջ տեղում, քաղաքի կենդրոնում և երկու գետերի ափերում: Փողոցների մէջ թաղաւորում է մեծ կարգ, ժողովրդի մէջ հանգարտութիւն և բարոյականութիւն: Անա ահա են ամենից առաջ ընկնում նորեկի աչքին:

Յիրիւը և նորա նահանգը (կառաւարը) առևտրական տեսակէտով, արհեստագործական և հարստ է բոլոր Ջուլֆերիայում: Բազմաթիւ բամբակեայ, մետաքսեայ և այլ գործարաններ անընդհատ բանում են ջրի առատութեան չնորհիւ: Մանաւանդ նշանաւոր են իւրեանց մետաքսեղենով և բազմաթիւ չինութիւններով մեքենաների գործարանները, որ պատկանում են Լչերլին և Ընկերութեանը: Գործ բռնում են Յիրիւիի մի մասից մեծ թիւը, որոնց մէջ պատրաստում են Ջուլֆերիական և իսաւական լճերի համարեա բոլոր չղենաները:

Յիրիւիի կառաւարը միւսներին համեմատութեամբ մեծ չէ: Գորա ժողովուրդը չատ աչխատասէր է, գժուարութեանց առանց և համբերող: Նա ապրում է աչխատանքի մէջ, սիրում է երգ և անգադար պատերազմում է բնութեան հետ: Բնութիւնը ինքն ըստ ինքեան կենդանական է, բայց եղանակը խստ է, հողը աւազուտ է և անբերրի: Ջրելով գոյա, մարդը իւր ձեռի աչխատանքով այդ հողը մչակել է այնքան, որքան հնարաւոր է: Լճերի կենդանական ափերը և գետակների հովիտները գեղեցիկ կերպով մչակած են: Ցածր տեղերում անմած են ողկոյզի այգիներ, որոնց մէջ կարծես բնութեան հարատակ հանճարեղ է խաղացել: Աւելի բարձր տեղերը գարձրած է մրգաբեր այգիներ, իսկ գագանից դեպի վեր բարձրանում են անտառազարդ լեռները և պօտատենիքը: Կանոնաւոր բոլոր տեղերում հանդիպում են լաւ չինած և լաւ պահպանուող խճուղիներ (չոսսէներ), ամուր կամուրջներ, լաւ մչակուած դաչտեր: Մեծ ուչադրութիւն է դարձրած բոյսի, մրգաբեր ծառի և ծաղկաբեր թփի վերայ: Մի խօսքով բոլորի չուրջը տեսնում ենք կարգ, ամեն տեղ նկատում էք խնայող մարդոց աչխատութեան արգասիք:

Դորանից յետոյ պարզ հասկանալի չի լինիլ արդեօք, եթէ մենք ասենք, որ այնտեղ չը կան ժառանգական ազգատոհմերի մի առանձին դասակարգ, որոնց մենք տեսնում ենք Եւրոպական միւս տէրութեանց մէջ: Խեղճեր գտնուում են, բայց կարծես նոցա մէջ չը կան անտուն մարդիկ:

Յիրիւի մէջ ծագած է այ միայն դիւանական անտեսութիւնը և վաճառաչահութիւնը, այլ և մարդկային մարի միւս բոլոր արտայայտութիւնները:

Գործերի այդպիսի չաջող դրութեանը և լաւ տպրուստի բոլոր գաղտնիքը նորանում է, որ ամեն մարդ Ջուլֆերիայում ազատութիւն է վայելում: Ամեն քաղաքի Ջուլֆերիական օրէնքներով պարտաւոր է մի քանի տարուայ ընթացքում ուսանել ուսումնարանում, ուր նորան ծանօթացնում են նոյնպէս քաղաքային պարտաւորութիւններին: Գործից յետոյ նա գաղնում է իսկական մարդ, նա հասկանում է մէ ինչպէս գործերան է ունենալ մի փոքրիկ կտոր հող, որ նա մչակում է, ամանը՝ որի մէջ նա ընակվում է և աչխատում: Ջուլֆերական մըչակի դրութիւնը չէ կարելի համեմատել մինչև անդամ Եւրոպական միւս երկիրների հասարակ գաւառական մարդու դրութեան հետ: Որովհետև Ջուլֆերիայումը աւելի զարդացած է գիւղական կեանքը քան մէ քաղաքայինը, այդ պատճառով էլ մչակների մեծ մասը կենդանի է իւր սեփական տանը, իւր ազատ ժամանակները մչակում է իւր մի կտոր հողը և չէ չժանգուում ընտանեկան կեանքից:

Յիրիւը ամենայն մասամբ նչանաւոր և գործունեալ քաղաք է: Դա է ամբողջ Ջուլֆերիայի մտաւորական կեանքի կենդրոնը, ուսումնականների և ուսանողների հայրենիքը, կամ ինչպէս չատերը իրաւացի կերպով կոչում են, դա է Ջուլֆերական Ամերիկը: Նորկինն պատում է զարմացք, երբ տեսնում է այնքա

(*) Տես Մեղու Հայաստանի № 5

	Ծատուր թաւրիզեանցին կազալաւ, իւրաքանչիւր տարի 550 մանէթով — սահացաւ	450	,,
5.	Ընկերութեան աշակերտուհեաց ձեռագործների վիճակախաղէթիւնից, որ եղև Հարցաքննութեան օրն՝ մնաւ արդիւնք	204	25
6.	Ադանձին ընծայարերութիւն յօդուտ ընկերութեան բարեբար անձներից, ընդ ամենը	93	,,
7.	Ընկերութեան պատկանեալ շէնութիւնից՝ այսմնքն մէկ պատվոլից վարձ	24	,,
8.	Յընթացս 1873 ամի տոկոսք զուտ գրամից ՟ի 5784 մանէթից	700	,,
9.	Ընկերութեան պատկանեալ 45 հատ խաղալիկան բլիթներից տոկոսք	375	,,
	ընդ ամենը...	13877	81

համար.		ռուբլի.	կոպէկ.
	ԵԼՔ **Յունուար 1873 ամի.**		
	Օրիորդաց ուսումնարանի երկու վարժապետաց Ռուսաց և Հայոց լեզուի տարեկան վարձ	457	41
2.	Ուսումնարանի պահպանին	60	,,
3.	Տպարանն մինչ ցկատարած տալն, վարձու ունեցած դպրոցներին տված և չը հատուցած վարձն	100	,,
4.	Տպարանական ծախս է էլած մինչ ց1-ին մարտի 1873 ամի.	33	60
5.	Օրիորդաց ուսումնարանի աշակերտուհեաց ձեռագործի համար դանազան իրեր գնուեցան	83	21
6.	Պարգևաբաշխութիւն ուսուցչաց Օրիորդաց ուսումնարանի...	63	50
7.	Գնուեցաւ էջմիածնայ տպարանից տառեր ընկերութեան տպարանի համար իւր ձանապարհի ծախսովն	367	20
8.	Վճան 1871 ամի Օրիորդաց ուսումնարանի համար վարձեալ տան քրեհ տուաւ պ. Կրասիլնիկեանցին	325	,,
9.	Խորհրդարանի գործակալական ծախս և ուսումնարանի վառելեայ	72	65
	Ընկերութեան որդեգիրներին:		
10	ա. Միքայէլ Տէր Յովհաննիսեանցին՝ որն ուսանում է Ս. Պետերբուրգի կայսերական մեդիկու խիրուրգիչեսկի Ակադեմիայումն.	150	,,
	բ. Պետերբուրգի կայսերական մանկարարձութեան Ձեմարան Աղբի կին Հայուհի Դադիանայ Մլբանկուն, որն ուսանում նոյնն	180	,,
	գ. Շամախեանակ Ներսէս Աբելեանցին՝ որն ուսանում է բանդուայ Գիմնազիայումն	100	,,
	դ. Ղազախոս գաւառի վերին Աղդան գեղջ բնակիչ Սարդիս Միրզայեան Մեհրաբեանցին՝ որն ուսանում է Մոսկվայի կայսերական Տեխնոլոգիչեսկի ուսումնարանումն	75	,,
11	Նպաստ բազուայ Գիմնազիայումն աղքատ ուսանող աշակերտաց	103	96
12	Աղքատ աշակերտաց ծխական ուսումնարանի և աշակերտուհեաց Օրիորդական ուսումնարանի դասագրքեր բաշխուեցան...	22	5
13	Փոստայի և հեռագրի ծախք	15	36
14	Ընկերութեան պատկանեալ շինութեան կարկատանայ	3	35
	ընդ ամենը	2212	29
	Մնում է առ 1-ին յունվարի 1874 ամի առ ձեռն պատրաստի զուտ գումար	6963	2
	Խաղալիկան բլիթներ 45 հատ	4702	50
		11665	52
	ընդ ամենը...	13877	81

Գանձապետ Գրիգոր Թումանեանց.

ՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

«Մեղու Հայաստանի» 8 համարն մեզ ներկայացոյց մի յօդուած Ս. Զ. առաքելութեամբ Դավրիժէն գրած, և ասէ թէ «Գեր. Դրիլոր Արքեպիսկոպոսն իւր վերամեայ առաքնորդութեան ժամանակ ոչ միայն աղգային գործերն բարձի թողի է արել այլ և կարգած և կանոնացած դպրոցն, կրից ենթակայ լինելով քանդուել է»

ա. Չգիտենք լսած թէ պարոնն որ ինչ և իցէ հայկական աղգային գործ է գաղափարած, որ անկատար է մնացած. եթէ աղգային իրական գործերն է իր դիտաւորութիւնն. մենք լաւագոյն գիտենք թէ Գեր. Առաքնորդն ներկայ կեանս մէջ. և ոչ մի գրաւոր իմդիր չուներ իւր մօտ, և չէ թողած անկատար. և եթէ կար. էր մինչև ցարդ լուռ եղեն և չը խօսեցան լընթացս վեց ամաց, և ինչ նչանակութիւն կարող էր ունել այդ ընդ երկար լռութիւնն բանական վերաբերութեամբ:

Պ. յօդուածագիրն եթէ ընդհանրապէս չէ գրել «Աղգային գործեր ասելով» այլ մանաւորութեամբ և տեսակաբար՝ դիւրին էր տեղ և ցանկալի համառօտիւ պատասխանել. վասն որոյ Առաքնորդի՝ աղգի վերայ ունեցած հոգատարութիւնքն չհանող պարոնի ուշադրութիւնն 72 ամի «Արարատ» ամսաթերթի վերայ հրաւիրում եմ ծայրէ ի ծայր կարդալ Առաքնորդին վերաբերող յօդուածներն՝ և տեղեկանալ. և եթէ տկար ևս գտանէ, կարող է ի հրապարակ հանել. զոր յանդուգնութեամբ սրտի ընդունիլ պատրաստ եմք:

Բ. Դէպ «կարգուած և կանոնաւորուած Դպրոցն քանդուել է» ևս վստահութեամբ ապատովում եմ պարոնին, ինչպէս ևս իւրեան քաջայայտ է, Գեր. Առաքնորդի գալստեան ժամանակ ուսումնարանն երկք դասարանից բաղկանայր, և աղգային լեզուի համար միայն ունէր երկք դասատու, Միրզայ Գրիգոր, Միրզայ Յարութիւն և կարապետ վարդապետ, որոց տեղն արժանաւորապէս ունի. Հ. Տէր-Դաբրիէլեան. և մի պարսկերէն Միրզայ. եթէ սոքա ունէին դրաւոր կանոնադրութիւն սուտ է, եթէ ունէին սովորական կանոն, ձեռքներից յանկարծակի չեղաւ. և դիրենք արձակող չ'եղաւ, այլ կան և մնան, հետևաբար իւրեանց կանոնադրութեամբ. ապաքէն ինչ է այդ քանդուելն, անկարասամ իմանալ:

Մի զուցէ չկրկրող դասատան բանալն հայկարանութիւն ուսանելոյ համար. մի Միրզայ ևս բերելն, գաղղիերէն և ռուսերէն լեզուայ դասատուք յաւելուլն՝ քանդուել է նչանակում հին կարգից. զարմանալ տարակոյս եմ. և եթէ փիլիսոփայական կանոնիւ և լսկոնական ոճով այդ զրուցածն այլ իմաստ պարունակէ իւր մէջ. զարմանալ երկմտիմ. վասնորոյ ապաւինեմ պարտի պարզաբանութեան:

Գ. Դրէ «քննախնդրութեամբ է վարվում ամէն անհատների հետ» ուրախալի է մեզ եթէ կարէր պատճառ գտնէ մի գործոյ քննախնդրութեան նչոյն անգամ ցոյց տար մի անհատի հետ և ոչ ասէին. բայց բանիւ անբաւ քաղաք կանգնեն. գործով և ոչ միւն:

Խնդրեմ հիւրասէր «Մեղուիդ» էջերուն մէջ առանձնական այս հատուածագրութիւնն. որ մահ է ստութեան և կեանք ճշմարտութեան և եթէ անընդունակ գտնուի. հակագարձաբար է իմացուածն:

Ս. Մ.

Դավրիժ 10 մարտի 1874.

ՅԱՐԳՈՑ ԽՄԲԱԳԻՐ

Աշակի 10 համարում կարդացի Հ. Դևոնդ Խարազանցի քարոզն առթիւ գըքած մի քանի խօսքը: Պ. Խրիզդիրը կամ իւր գործակիցը բնաւ ձշդութեամբ չէ հաղորդել քարոզի միտքը — չէ հասկացել արդեօք այն թէ կամայ 'ի հաձոյս իւր յեղաշրջել է այն: Հայր Գևոնդի քարոզի միտքն էր, թէ ամենայն ազգ յԱստուծոյ առացած ունի առաձնին յատկութիւնք, առանձնաշնորհութիւնք, որոնք պահպանել և զարգացնելը ամեն ազգի պարտքն է. իսկ նոցա դէմ մեղանչելը Աստուծոյ շնորհաց դէմ մեղանչել է: Առանձնաշնորհութիւնք են և լեզուն, կրօնը, եկեղեցին և այլն: Հայր Գևոնդը յայտնեց, որ երբ Քանկիլիշաակ ներսէս Ե. կաթողիկոսը աեսնելով, որ տեղւոյս Հայերը մեղանչում են իրանց ազգային առանձնաշնորհութեանց դէմ, մոռացած լինելով ազգային լեզուն, հիմնեց Ներսիսեան դպրոցը հայոց լեզուի գիտութեան տարածման և արժանաւոր եկեղեցականներ պատրաստելու. նպատակաւ և յորդորեց ժողովրդեան, որ իրանց որդոց թէ ընտանիքներում և թէ դպրոցներ խրիելով հոգան մայրենի լեզուն ուսուցանել, հոգան նրանց բարեպաշտ և կրօնասէր անելու: Ահա արժ. Հօր քարոզի բովանդակութիւնը:

Բայց թէ Աշակը օրսեղից հանել էր այն միտքը, թէ Հայր Գևոնդը ժխտողութիւն յայտնած լինի ժողովրդին, որ նոքա չեն խրկում իրանց երեխանց Ներսիսեան դպրոց, չը գիտենք և արժ. Հայրը չէր եկ կարող յայտնել Հայրենասիրական միտք, լինելով հոգեբարձու նոյն դպրոցի: Նրան յայտնի էր, որ նոյն դպրոցի վարչութիւնը ներկայ ուսումնական տարւոյս սկզբում (ս և ս տ. «1873 թ.) ժողովրդի բերած մանուկներից ութսունին բացառեց ընդունելու նոյն դպրոցը տեղ չունենալու պատճառով:

Իսկ ինչ կ'վերաբերի Աշակի հպարտած այն մտքին, թէ ժողովուրդը ինչո՞ւ բերէ իւր մանուկներին այն դպրոց, որի ուսումնական ընթացքը նրան անծանօթ է, այսքանը միայն կ'ասենք, որ ժողովուրդը շատ լաւ ծանօթ է նրան, որովհետև ժողովրդեան մէջ ապրում են նոյն դպրոցի բաղմաթիւ սաները, իբրև եկեղեցական պաշտօնեայք, իբրև ուսուցիչներ, իբրև վաճառականները և այլն: կարո՞ղ է ժողովուրդը չը տեսնել նրա. դպրոցում ուսուցած բաղմաթիւ. եկեղեցական պաշտօնեաներին, որոնք ամեն տեղ ցրուած են, կարո՞ղ է չը տեսնել այն, որ ամեն ազգասիրի դպրոցներում այսօր ուսուցչաց մեծ մասը նոյն դպրոցի սաներն են: կարո՞ղ է չ'տեսնել, որ նոյն դպրոցի սաներն Հայկական թատրոնի բեմի վերայ գործ են կատարում և մի՞թէ կարող է չը տեսնել, որ շատ նշանաւոր խանութներում գործակատարներն նոյն դպրոցի աշակերտներն են. կարո՞ղ է չը տեսնել, որ թէ Հայ և թէ օտար տպարաններում այսօր կան շատ գործակատարներ, որոնք նոյն դպրոցի սաներն են: Սրթէ չէ տեսնում Աշակի պ խմբագիրը, որ իրան գործակիցներից շատերը՝ որոնք նորա աչքում հանճարներ էին, նոյն դպրոցի սաներն են: ժողովուրդը այս բոլորը տեսնում է. ծանօթ է դպրոցին և ուսուցիչներին բերում է իւր զաւակներըն նոյն դպրոցը — միայն, որ Հոգաբարձութիւնը ընդունէր նրանց: Բայց ցաւալին այն է, որ այս ամենը չտեսնողները միայն հոգաբարձուներից ոմանք են, 'ի թիւս որոց և Աշակի խմբագիրը, որոնք յիրաւի անծանօթ են գպրոցի նպատակին և դրութեան (տես Մեղու № 2): Աշակի խմբագիրը կամ նորա թղթակիցը, Հայր Գևոնդի քարոզը լսելիս, ուշադրութիւն դարձրից արդեօք, որ վանքի միաբանութիւնը

Բոլոր ուսումնարանների միանգամ հետ ուսնեցած այդ սեռ կապի չնորհիւ Ցիւրիխի ժողովրդեան զանազան դասակարգերը կարող են ստանալ միատեսակ ուսում. Ուսումնարանն այնպէս այն է, ինչ որ նա պէտք է լինի, այսինքն ընդհանուր հիմն ամենատեսակ զարգացման համար: 1872 թուականի վիճակագրական տեղեկութիւնները ուսումնարանների բաշխութեան վերաբերութեամբ զարմացնում են ամեն օտարականի: Այդ վիճակագրութիւնից երևում է, որ ներկայումս այդ նահանգումը, (որ ընդ ամենը բռնում է 31 քառակուսի մղոն և ունի 285,000 բնակիչ) 6—12 տարեկան երեխանց համար կայ 398 ուսումնարան:

Ունենալով այսքան ուսումնարան և այդքան ուսանող, ուր մանկավարժական դիտութիւնը և վարժապետները մեծ համակրութիւն ունեն ընդհանրութեան կողմից, պէտք է ուսնենալ բաւականաչափ գործունեայ վարժապետներ, որ ընդունակ լինին լաւ ուսուցանելու: Եւ այդ իսկ պատճառով ամբողջ նահանգի համար իւր վարժապետացուների ասացան դասընթաց է վարժապետական Սեմինարը, որ հիմնել է Թոմաս-Շերրը:

Ընթերցողը կարող է հասկանալ, թէ ով է Շերրը: Շերրը բաւականին նչանաւոր մանկավարժ էր, որ Ցիւրիխում մեծ անուն թողից իւր օգտակար գործունէութեամբը: Այդ այն Շերրն է, որ համարվում է հիմնադիր ուսումնարանական այդ տեսակ խելացի համակարգութեանը, որ սիրում է այժմ Ցիւրիխում: Այս այն Շերրն է, որ սկզբումը իբրև համբերի և խուլերի ինստիտուտի վերեկտոր գործից դէպի լինքը ընդհանրութեան ուշադրութիւնը հաձրերին և խուլերին նոր եղանակով խօսել ուսուցանելովը: Նա դուրս ձգից հին եղանակը՝ ձեռքերի նչաններով խօսակը, և մեծ յաջողութեամբ սկսեց սովորցնել խուլերին և համրներին խօսելու չքմունքների, առանների, քթի և լեզուի միջնորդութեամբ չունչ քաշելով. խուլերը և համրները աչքով տեսնելով այդ գործարանների բոլոր չարժողութիւնները և հետևելով դոցա սկսան պրքան և իցէ խօսիլ:

Կըշարունակվի

Հայրենյաց

ՕՐԱԹԵՐԹ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

«Սահմանադրութիւն Օրհնութիւն»

Տարեկան գումարը 270 ֆրանկ. 28 համարը 766 ֆրանկ. 41 համարներ 1873 թ. Մարտի 20-ից, ուրբաթ օրերը մի անգամ։ Գինը 349 ֆրանկ. 35 համարից 13 համարը 1 սանթիմ։ Ամսական բաժանորդագրութիւնը 64 ֆրանկ, 98 սանթիմ։ Ձեռագրները պահպանւում են խմբագրատանը։ Անանուն նամակները չեն ընդունւում։ Հրատարակչատունը Մխիթարեանց Միաբանութեան է։

№	Հրատ.	
1.	Պատմական ակնարկ Ղազարեան Ճեմարանի	541 40
2.	Ջրհեղեղը տարածուած ամենայն տեղ	
3.	Ջրհեղեղից յետոյ մեր նախահայրերը	34 48
4.	Վերջաբան «Պատմական ակնարկ Ղազարեան Ճեմարանի»	
	Ջրհեղեղից յետոյ մեր նախահայրերը	177 »
	Վերջաբան «Պատմական ակնարկ Ղազարեան Ճեմարանի»	13 53

Գ Ր Ա Խ Օ Տ.

№		Գրախօսի անունը	Էջ	Տող
1.	Տասը վարդ 2 գաւառացի հայոց տարօրինակ սովորութիւնների մասին	Ս. Ալիշան	80	»
2.	Սկսուածները, սխալները, պակասները, որ պատահեցան Ղազարեան Ճեմարանի տպագրութեան մէջ			
3.	Ծառայ մարդոյ մահուան առակը		81	54
4.	Ծառայ մարդոյ մահուան առակը		9	»
5.	Ցանկ գրքերի, որ ծախւում են Վենետիկ Ս. Ղազարու Մայր Տանն Հայոց		59	34
	Ցանկ գրքերի, որ ծախւում են Վենետիկ Ս. Ղազարու Մայր Տանն Հայոց		40	40

Գ Ր Ա Խ Օ Տ.

№		Գրախօսի անունը	Էջ	Տող
1.	Տասը վարդ 2 գաւառացի հայոց տարօրինակ սովորութիւնների մասին	Ս. Ալիշան	80	»
2.	Սկսուածները, սխալները, պակասները, որ պատահեցան Ղազարեան Ճեմարանի տպագրութեան մէջ			
3.	Ծառայ մարդոյ մահուան առակը		81	54
4.	Ծառայ մարդոյ մահուան առակը		9	»
5.	Ցանկ գրքերի, որ ծախւում են Վենետիկ Ս. Ղազարու Մայր Տանն Հայոց		59	34
	Ցանկ գրքերի, որ ծախւում են Վենետիկ Ս. Ղազարու Մայր Տանն Հայոց		40	40

Հայ հանգիսական շաբաթաթերթ 28 համարը 270 ֆրանկ. 28 համարը 766 ֆրանկ. 41 համարներ 1873 թ. Մարտի 20-ից, ուրբաթ օրերը մի անգամ։ Գինը 349 ֆրանկ. 35 համարից 13 համարը 1 սանթիմ։ Ամսական բաժանորդագրութիւնը 64 ֆրանկ, 98 սանթիմ։ Ձեռագրները պահպանւում են խմբագրատանը։ Անանուն նամակները չեն ընդունւում։ Հրատարակչատունը Մխիթարեանց Միաբանութեան է։

ՂՎԺՎԱԶՂ

Ա Ր Տ Ա Ք Ի Մ Ա Կ Ա Ն.

Ստացուած է Ամերիկայի Նոր Յորկ քաղաքից Ս. Ղազարու Մայր Տանն Հայոց Վենետիկ հետեւեալ նամակը։

Ս. Ղազարու Մայր Տանն Հայոց Վենետիկ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում հայերի թիւը հազիւ հասնում է 1000 հոգու։ Նրանք ցրուած են տարբեր քաղաքներում, ուր ամենամեծ գաղութը Նոր Յորկում է։ Ամերիկայի հայերը ոչ միայն ազգային, այլ եւ կրօնական կեանքից զուրկ են։ Նրանք ոչ մի եկեղեցի չունեն, ոչ մի քահանայ։ Ամերիկայի հայերի մեծ մասը կաթոլիկ է, եւ նրանք ուզում են ունենալ իրենց ազգային քահանան, որ կարողանայ նրանց հետ խօսել իրենց լեզուով եւ կատարել նրանց կրօնական պարտականութիւնները։ Ամերիկայի հայերը դիմել են Ս. Ղազարու Մայր Տանն Հայոց Վենետիկ, որ ուղարկէ նրանց մի քահանայ։ Ես ուղարկուեցայ Ամերիկայի հայերի մօտ։ Ես ժամանեցի Նոր Յորկ 1872 թ. Յունուարի 1-ին։ Ես գտայ հայերի մեծ մասին Նոր Յորկում։ Ես ուրախութեամբ ընդունուեցայ նրանց կողմից։ Ես ուրախ եմ, որ կարող եմ ասել, թէ ես գոհ եմ նրանց վերաբերմունք

ՏԵՂԱԿԱՆ

ՓՕՓՈԽ—ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲԻՆԱՐԱՆԻՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերության ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽՑ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽ—ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲԻՆԱՐԱՆԻՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽՑ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽՑ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

ՓՕՓՈԽ—ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲԻՆԱՐԱՆԻՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽՑ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽՑ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՕՓՈԽ—ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲԻՆԱՐԱՆԻՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽՑ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՓՕՓՈԽՑ ՓՓՓԼԲՂԵՆ ԲՈՒՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՓՓԼԲՂԵՆ Գիտնական ընկերութեան ամենամեծ հանդեսը տեղի կունենայ ապրիլի 3 ին, ժամը 7 ին երեկոյեան։ Ընդունելութիւնը սկսուելու է ժամը 6 ին։ Ներկայ պիտի գտնուին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ ընկերութեան հիւրերը, որոնք ունին իրաւունք իրենց հետ բերելու իրենց ընտանեաց անդամները։ Ընդունելութեան տոմսերը կարելի է ստանալ ընկերութեան գրասենեակէն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՔ ԳԱՂՈՒԱԾՈՑ

ՕՐՎՈՒՆ

Հայկական ընկերութեան արքունի գաղութը Ս. Փեթերսբուրգի մէջ ունի իր տարեկան ժողովը յունուար 1-ին։

Ս. Պետերբուրգի մէջ հայկական ընկերութեան գոյութեան 120 ամեակը լրանալու է 1874 թ. յունուար 1-ին։ Այդ օրուան համար ընկերութիւնը պատրաստութիւն կը տեսնէ տօնելու զայն։

Ընկ. մարդոց 50 տղայ ու աղջկայ է 2650

Ընդհանուր գումարը 04,038 04,382 09,103 13 648 17,383
00,203 03,180 03,123 14,151 17,918
00,437 06,694 09 317 14,610 18,134
01,118 07,091 10,560 15,019 18,598
01,582 07,113 10,844 15,029 19,117
01,398 07,488 10,850 15,249 19,244
02,704 07,598 11,691 15,969
03,778 07,613 11,908 16,170
04,061 07,729 12,666 16,467
04,116 08,689 13,312 16,596
04,132 08,821 13,466 17,323

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԱՓԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ղ. Ա. Ս. Ի. Ս. Ի. Ս. Ի